



Malmö den 3 juli 2023

Energimarknadsinspektionen
registrator@ei.se

Kommentarer kring flödesbaserad beräkning av överföringskapacitet

Sydsvenska Industri- och Handelskammaren har tagit del av dokumentet ”*External parallel run evaluation report - For assessment by the NRAs of the Nordic CCR, as required by the Nordic DA/ID.*”

Vi vill med anledning av analysen och de förslag den vilar på anföra ett antal aspekter. Våra synpunkter handlar om modellen och dess utfall, om processen och slutligen har vi ett antal förslag för hur frågan ska tas vidare. Det senare är delvis en fråga för politiken och de slutsatser vi menar att den svenska regeringen bör dra och agera på.

Handelskammarens sammanlagda bild av modelleringen är följande:

- En flödesbaserad modell förväntas ge vissa resultat i den auktionsmodell som använts (Single Price Coupling algorithm, Euphemia). Bland annat ska högprisområden erhålla samhällsekonomiska konsumentvinster. Men datamodelleringarna ger i alltför många fall vid handen det direkt motsatta utfallet, vilket tyder på grundläggande brister i genomförandet av analysen (eller att algoritmen är felaktig).
- Sammantaget blir det tydliga samhällsekonomiska förluster för kundsidan inom elsystemet.
- Särskilt tydliga blir de samhällsekonomiska förluster i form av ökade priser och sämre marknadsvillkor för svenska företag och privatkunder.
- Det är en avgörande svaghet att vintermånaderna inte är med i analysen, eftersom två av Europas sämsta rustade områden sett till effekt finns i Norden (enligt Entso-e winter outlook).
- Modellen får långtgående konsekvenser för syftena med EUR 2019:943 (då de samtidigt minskar kunders betalningsförmåga (välfärd) och ökar kapacitetsintäkterna).
- Den nya beräkningsmodellen saknar transparens för marknadens aktörer och det kommer urgröpa förtroendet för elhandelns priser och flöden.

Avseende processen anser Handelskammaren sammanfattningsvis att:

- Hanteringen och kommunikationen till elmarknadens aktörer är oacceptabel.
- Det saknas konsekvensanalys av beräkningsmodellens effekter på svensk industris konkurrenskraft och på de svenska hushållens ekonomi. Detta är helt avgörande för en utvärdering.

Vi anser att detta bör föranleda regeringen att innan en eventuell implementering av den nya beräkningsmodellen företa följande:

- Utredda om införandet kan avvakta en ny konfiguration av elområden och följderna av detta.
- Göra en ordentlig konsekvensanalys för påverkan på svensk konkurrenskraft och lämpliga åtgärder för att upprätthålla en god konkurrenskraft även med den nya beräkningsmodellen.
- Utvärdera hur modellen kan tillvarata svensk industris behov av tydlighet och transparens.

Nedan utvecklas detta.

1. Modellanalysen och slutsatser av dessa

Utredningens analyser visar entydigt att de samhällsekonomiska förändringar som sker i det sammantagna nordiska systemet som helhet tillfaller producenter, medan konsumenter/kunder i stället åsamkas förluster totalt sett. Vidare är dessa förluster på kundsidan i Sverige tydligt fördelade så att de till stor del bärs av elområde 3 och 4, där 90 procent av svenskt näringsliv och svenska hushåll finns och verkar.

1.1. Diskrepans mellan vad modellen förutsäger och de utdata som analysen genererar

Som analys betraktat har arbetet en del märkliga utfall i förhållande till teorin.

En förändring av elmarknaden måste ha som utgångspunkt att kunderna generellt ska tjäna på densamma. Normalt sett analyseras välfärdsekonomiska effekter även utifrån fördelningseffekter. Vi skulle till exempel inte acceptera att en marknad monopoliserades även om producentöverskottet ökade mer än konsumentöverskottet minskade.

Modelleringarnas resultat (sidan 29 och 30) ger dock vi handen att fördelningseffekterna är kraftigt till konsumenternas nackdel. Elområde SE4, som har Europas sämsta effektläge, är det mest uttalade högprisområdet i Norden. Detta elområde får i modellerna

- Nettoförlust i total välfärd, inte en net gain som teorin dikterar
- Kraftiga förluster för konsumenter (consumers)
- Måttliga vinster för producenter.

Denna kraftiga – diametrala! – skillnad mellan det modellen sägs ska leda till och utfallet måste rimligen leda till frågan om antingen hela premissen för flow-based är teoretiskt felaktig för spotmarknaden, eller om det är grundläggande fel i den tänkta modellens parametrar och modellantaganden.

Med hänsyn till de kraftiga förändringar i flöden och priser som uppstår – och att dessa fördelas så asymmetriskt – måste en slutsats vara att det potentiellt blir återverkande systemeffekter. En sådan kan vara att konkurrenskraften och betalningsförmågan hos företag och hushåll i vissa områden urholkas och vice versa i andra områden och att det kraftigt påverkar slutsatserna. En kompletterande analys är nödvändig kring hur utfallet påverka aktörernas förmåga att hantera utfallet.

1.2. Kraftig asymmetri i utfallet

Det behöver särskilt lyftas fram att det är oroande att modellens utfall är så kraftigt asymmetriskt. Av tolv elprisområden är det tre som får stora vinster (NO1 Oslo, NO4 Nordnorge, SE2 Sundsvall), och två som får kraftiga förluster (SE3 Stockholm och SE4 Malmö), medan övriga har måttliga förändringar. Nästan all samhällsekonomisk förändring är alltså en överflyttning av samhällsekonomiska kostnader från tre till två elprisområden. Detta är ett dramatiskt resultat, som ger anledning att pausa och reflektera över modellen och dataanalysen.

Att dessa två förlustområden råkar stå för 90% av svensk BNP bör tas ad notam av alla som på svensk sida tolkar resultaten. I en ekonomi som framgent ska drivas av elektrisk kraft torde detta ha stor påverkan på konkurrenskraften. Det är sannolikt mer styrande för investeringsbeslut än många avsedda industripolitiska initiativ.

1.3. Konsekvenser för kapacitetsintäkter – det vill säga syftesuppfyllning av EUR 2019:943

Analysen ger ytterligare ett utfall som är motsägelsefullt konceptuellt och ger anledning till att noga pröva analysens validitet.

För elområde SE4 minskar kapacitetsintäkterna visar utfallet. Det tyder på att kunder i elområdet betalar lägre priser i förhållande till exporterande elområden – jämfört med nuläge. Detta torde komma till uttryck som en välfärdsvinst. Men i stället mynnar analysen ut i att konsumenterna bär en välfärdsförlust, medan producenterna gör en vinst.

Därmed sätts mekanismen och hela syftet i EUR 2019:943 ur spel. Detta är ett resultat som bör ges stor uppmärksamhet.

En möjlighet är att simuleringarna behöver ses över, en annan möjlighet är att detta är ett uttryck för att konfigurationen av SE4 (och de övriga som står för all förändring) inte är förenlig med hur nätet ser ut i modellerna och därför behöver ses över.

2. Process

En viktig aspekt är processen kring att hantera analysen och dra slutsatser från den. Här vill vi kommentera två viktiga dimensioner.

För det första är kretsen av inbjudna remiss-instanser väldigt snäv. Konsumenter och företag påförs ökade kostnader, men de stora energikrävande branscherna, handelskammare eller svenskt näringsliv, finns inte med i behandlingen av frågan som remissinstanser. Ett stort företag finns med på kundsidan, men inga av de stora värdeskapande aktörerna i svensk processindustri eller verkstadsindustri. Däremot är utbudssidan rikligt representerad. Med tanke på de stora konsekvenser denna förändring får är det viktigt att alla relevanta aktörer involveras.

För det andra är premissen att analysen endast är en teknikalitet orimlig. I rapporten lyfts särskilt fram att de samhällsekonomiska analyserna inte har betydelse då beslut redan är

fattade. (*It is important to emphasize that the reason for performing the social economic impact assessment is not to provide material for a decision between (C)NTC and flowbased.*) Detta är orimligt eftersom det endast är med simulering och modellering som konsekvenserna av besluten kan fångas in och korrigeras. Korrigering är delvis ett ansvar för ansvariga regeringar, men de val dessa har behöver uppmärksammas. Exempel på hur processen kan justeras framåt är att tidpunkt för genomförande flyttas, den specifika utformningen justeras och modeller för att hantera och kompensera brister kan uppmärksammas. I förslagen nedan tar vi upp några uppenbara dimensioner som har stor betydelse och som behöver beaktas.

3. Förslag

Nedan lämnas tre förslag med betydelse för den vidare processen. Sammantaget är dessa av grundläggande betydelse och det nuvarande förslaget bör därför avvisas.

3.1. Tidpunkt för genomförande bör skjutas upp

Tidpunkt för genomförande; Modellen påverkar prisbildningen och därmed kapacitetsintäkter. Eftersom det parallellt pågår ett arbete med olika elområden och beslut om dessa väntar bör modellen appliceras på den nya konfiguration som detta resulterar i.

Handelskammaren yrkar att genomförandet skjuts upp.

3.2. Avstå modellval med kontra-intuitiva flöden – legala aspekter och konsekvenser vid ny konfiguration av prisområden

Det som specifikt kan förmodas påverka utfallet är valet att tillåta kontra-intuitiva flöden. Detta kan ifrågasättas av flera skäl. Det är rimligt att förvänta sig att områden med stark intern produktion och liten extern överföringskapacitet kan drabbas oproportionerligt av detta, vilket utfallet antyder.

Kontra-intuitiva flöden motverkar även syftet med konfiguration genom elområden. Detta behöver analyseras ur två dimensioner.

Den ena är om flöden mot prisriktningen är förenliga med elhandelsförordningen. Detta är inte klarlagt och har stor betydelse.

Det andra är hur modellutfallet ser ut i scenarier utan svensk indelning i elområden eller med en ny konfiguration. Notera att elområden framgent ska omprövas var tredje år, eftersom hela syftet med elområden är att eliminera skillnader i priser och villkor genom successiva åtgärder (EUR 2019:943). En första sådan justering är nära förestående och när flödesbaserat ska införas, kan det inte byggas på en konfiguration som inte existerar längre.

Handelskammaren föreslår därför att en modell utan kontraintuitiva flöden genomförs

3.3. Bredare konsekvensanalys; konkurrensrätt och säkerhetsaspekter

Modellen visar alltså ett kraftigt asymmetriskt utfall där svenska elkunder i SE3 och SE4 bär stora samhällskostnader för en förändring på Nordisk systemnivå.

Konkurrensrätten handlar till stor del om att marknadsförändringar på utbudssidan inte ska drabba kunder och konsumenter. Denna är tillämplig även för handelsvaran el. Eftersom de samhällsekonomiska konsekvenserna av förslagen framför allt består av konsumentförluster behöver denna aspekt utredas.

Säkerhetsaspekterna av denna modell är framför allt två.

- Den ena handlar om hur detta påverkar elsystemets robusthet i en svensk kontext, när bostadsområden – med låg effekttillgång – påverkas så kraftfullt. Det kräver en egen analys.
- Den andra handlar om transparens. Modellen är komplex och insynen kommer att vara begränsad. Jämfört med andra ekonomiska system, som finanssektorn, är insyn och därmed möjlighet till övervakning ytterst begränsad. Det medför såväl ekonomiska som säkerhetspolitiska risker.

Handelskammaren föreslår att konkurrensrättsliga aspekter och insynsfrågor utreds särskilt.

Med vänliga hälsningar

SYDSVENSKA HANDELSKAMMAREN



Per Tryding

Vice VD



Johan Eklund

Chefsekonom

Kopia

Elin Brorsson, Energimarknadsinspektionen

Aida Makvandi, Energimarknadsinspektionen

Mårten Bergman, Svenska kraftnät

Daniel Liljegren, Energidepartementet

Maja Lundbäck, Energidepartementet